

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
НАУКОВО-ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том X

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1962

10746

57

НЗ4

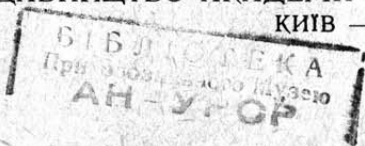
АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
НАУКОВО-ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том X

16726

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1962

ЗООЛОГІЯ

ДО ВИВЧЕННЯ ТОНКОШИЙОГО ЦИСТИЦЕРКА
(*CYSTICERCUS TENUICOLLIS*)
У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН
ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР

М. Н. Тищенко

У собак, особливо з сільських районів Львівської області, ми часто зустрічали гельмінта *Taenia hydatigena* (Pall., 1776), личинка якого — цистицерк *Cysticercus tenuicollis* — розвивається в проміжних живителях: вівцях, козах, великій рогатій худобі, оленях та в інших травоядних тваринах, у свинях і диких кабанах.

За літературними даними, тонкошії цистицерки локалізуються під очеревиною і плеврою. Частіше вони прикріплюються до сальника, брижейки, печінки. Молоді паразити сидять на поверхні вказаних органів, незначно вип'ячуючи серозну оболонку. Більш старі і великі екземпляри знаходяться в мішковидних розширеннях плеври та очеревини.

Тонкошії цистицерк має вигляд прозорих міхурців, розміром від горошини до курячого яйця. Розвиваючись в організмі проміжних живителів, тонкошії цистицерки викликають інвазійне захворювання цистицеркоз гідатигенний, яке може бути в гострій і хронічній формі. При інтенсивній інвазії, особливо в молодих тварин, спостерігається запалення очеревини, плеври, печінки. Д. С. Шепельов (1959) описує експериментальний гідатигенний цистицеркоз ягнят і козенят і відмічає, що при інтенсивній інвазії спостерігається велика смертність (63%) уражених тварин. При незначному ураженні (одиначні міхурці) захворювання протікає без помітних клінічних ознак.

Літературних і статистичних даних про наявність у сільськогосподарських тварин західних областей УРСР *Cysticercus tenuicollis* немає. Тому ми вважаємо за доцільне подати відомості про поширення та інтенсивність інвазії, а також навести дані з морфології *Cysticercus tenuicollis* у сільськогосподарських тварин західних областей УРСР.

За період з серпня 1960 р. по червень 1961 р. на Львівському м'ясокомбінаті, бойнях і м'ясоконтрольних станціях дослідили 1466 туш свиней, 162 туші овець і 440 туш великої рогатої худоби. Тонкошії цистицерки виявили у 388 свиней (26,5%), 99 овець (61,4%).

Слід відзначити, що на м'ясоконтрольних станціях туші були здебільшого без внутрішніх органів. І лише у незначній кількості туш (8—10%) було досліджено частково, а в поодиноких випадках і повністю, легені, печінку, серце. Тому до кількості досліджених тварин на м'ясоконтрольних станціях віднесено лише ту групу туш, у яких обов'язково досліджували печінку і легені.

У досліджених тварин цистицерки локалізувалися переважно на сальнику і печінці. Нерідко спостерігалися випадки одночасного ураження цистицерками кількох органів. У переважної більшості тварин було по одному-п'ять цистицерків. Лише на трьох тушах свиней і двох тушах овець ми спостерігали більш інтенсивні ураження (20—50 цистицерків).

Досліджені тварини були з Львівської, Волинської, Тернопільської, Ровенської і Станіславської областей. *Cysticercus tenuicollis* ми знаходили в тварин усіх обслугованих районів. Найбільша кількість уражених туш тонкошіїм цистицерком спостерігалася в овець з Тернопільської області (64,6%), а в свиней — з Буського, Кам'янсько-Бузького і Нестерівського районів, Львівської області, та в свиней з Ковельського району, Волинської області (28—32%).

Переважна більшість досліджених цистицерків мала тонку прозору оболонку (капсулу живителя), власну оболонку (кутикулу), яка була слабо заповнена прозорою рідиною. Через капсулу і кутикулу добре просвічується складка кутикули (шийка), всередині якої захований сколекс (головка) цистицерка. Міхурці мали розмір від просіяного зерна до курячого яйця. Зустрічались також прозорі міхурці, які були більше розміру яйця в два-три рази. Траплялися цистицерки (вісім екземплярів), розміри яких доходили до 10×17 см. Капсула таких цистицерків була товста (1—2 мм), непрозора, заповнена каламутною білуватою рідиною, з добре вираженими на ній кровоносними судинами. В капсулі живителя вільно плавала личинка тонкошіїго цистицерка, сколекс якої був вивернутим.

Тонкошії цистицерк (*Cysticercus tenuicollis*) на сальнику свині. Фото автора.

Иванова П. С., Шепелев П. В., Ульянов П. В., Гринберг Д. С., Шелепугина В. А., Гидатигенный цистицеркоз сельскохозяйственных животных, в сб.: «Проблемы паразитологии», Труды II научной конференции паразитологов УССР, К., 1956.

Маркевич О. П., Основы паразитологии, К., 1950.

Петров А. М., Глистные инвазии собак и их санитарное и экономическое значение, Сельхозгиз, 1931.

Погребняк Л. П., К вопросу о распространении эхинококкоза среди домашних свиней, в сб.: «Проблемы паразитологии», Труды II научной конференции паразитологов УССР, К., 1956.

Погребняк Л. П., Значение главнейших гельминтозов свиней в экономике животноводства, в сб.: «Проблемы паразитологии», Труды II научной конференции паразитологов УССР, К., 1956.

Скрябин К. И., Шульц Р. С., Гельминтозы крупного рогатого скота и его молодняка, Сельхозгиз, 1937.

Шульц Р. С., Гельминтозы овец и крупного рогатого скота, Сельхозгиз, 1959.

Шепелев Д. С., Экспериментальный гидатигенный цистицеркоз ягнят и козлят, в «Сб. Вологодского молочного института МСХ СССР», вып. IV, Вологда, 1959.

К ИЗУЧЕНИЮ ТОНКОШЕЕГО ЦИСТИЦЕРКА (*CYSTICERCUS TENUICOLLIS*) У СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ЖИВОТНЫХ ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЕЙ УССР

Н. Н. Тищенко

Резюме

Исследованиями 1466 туш свиней, 162 туш овец и 440 туш крупного рогатого скота из различных районов Львовской, Волынской, Ровенской, Тернопольской и Станиславской областей установлено большое количество зараженных овец (61,4%) и свиней (26,5%) тонкошеем цистицерком *Cysticercus tenuicollis*. Цистицерки локализуются у овец преимущественно на сальнике (86,5%) и на печени (11%), у свиней — на сальнике (54,3%), на печени (26,7%), на брижейках (52%), внутри печени (27%); цистицерки прикрепляются одновременно к печени и диафрагме (7,2%).

Освещаются вопросы морфологии цистицерков.

ЗООЛОГІЯ

МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ВИДОВОГО СКЛАДУ ПРИСИСНІВ ТА СТЬОЖКОВИХ ЧЕРВІВ ВОДНОБОЛОТНИХ ПТАХІВ ВЕРХНЬОЇ ТЕЧІЇ ДНІСТРА

М. І. Сергієнко

Загальновідомо, що дикі водноболотні птахи є поширювачами глистних інвазій (Дубініна, 1953; Биховська-Павловська, 1953; Шевцов, 1960). Поширюючи гельмінтози серед свійських птахів, дикі водноболотні птахи завдають шкоди птахівництву. В той же час вони поширюють гельмінтів, які викликають захворювання риб, і таким чином завдають шкоди ставковому рибному господарству. Отже, для ефективного ведення рибного ставкового і птахівницького господарства необхідно враховувати паразитологічну ситуацію місцевості, де розташовані господарства, а в районах західних областей України це ускладнюється ще й тим, що паразитофауна водноболотних птахів недостатньо вивчена, а літературних даних з цього питання дуже мало. М. Ковалевський (1896—1908) подав список деяких паразитів свійських водоплавних птахів, гаршнепа і черні. Н. І. Сребродольська (1960) описала паразитофауну великого веретенника в районах Полісся; Л. Г. Кузьмович (1960) подає відомості про фауну гельмінтів свійської птиці в північно-східній частині Тернопільської області.

Матеріали для повідомлення ми зібрали в період з 9 травня 1960 р. по 15 квітня 1961 р. в селах Розвадів, Рудники, Городище-Королівське, Львівської області. За цей час методом повних гельмінтологічних розтинів було досліджено 65 екземплярів водноболотних птахів, які належать до семи рядів; з них заражені гельмінтами 54 особини, що становить 83% загальної кількості досліджених птахів.

Серед виявлених паразитів найчастіше зустрічались представники класу Trematodes і Cestodes. Найбільш поширеною групою є стьожкові черви, які виявлені у 44 птахів (81,4%), в той час коли присисні були знайдені у 23 птахів (42,5%).

Були визначені такі види присиснів.

ЗМІСТ

Палеозоологія

П. П. Балабай, До фауни цефаласпід Подільської плити	3
С. І. Пастернак, <i>Chlamys (Aequipecten) Wiśniowski</i> — новий вид з верхньокрейдових відкладів	9
С. П. Коцюбинський, Нові морфологічні ознаки в будові черепашок інocerамів	12
В. І. Гаврилишин, Поширення рядозубих пластинчатозябрових в сеноні Галицько-Волинської западини	16

Ботаніка

К. А. Малиновський, Вологість ґрунту деяких трав'янистих асоціацій субальпійського поясу Карпат	22
В. Г. Колищук, До характеристики типів ялинових і букових лісів Карпат за вологістю ґрунту	33
І. В. Вайнагій, Вплив періодичного проморожування на проростання насіння деяких трав'янистих рослин Карпат	45
Г. Я. Ермаченко, Деякі еколого-біологічні особливості щучника дернистого (<i>Deschampsia caespitosa</i> (L.) P. V.) на Чорногорі	55
В. М. Мельничук, Реліктові місцезнаходження деяких видів листяних мохів у Львівській області	63
К. О. Улична, Мінливість видів роду <i>Dicranum</i> Hedw.	70

Зоологія

В. І. Здун, Дослідження личинкових форм <i>Digenea</i> в молюсках Української РСР і суміжних територій	75
О. П. Кулаківська, Сезонні зміни у представників родини Caryophyllaeidae (Cestoda) в умовах західних областей УРСР	88
М. Н. Тищенко, До вивчення тонкошийого цистицерка <i>Cysticercus tenuicollis</i> у сільськогосподарських тварин західних областей УРСР	94
М. І. Сергієнко, Матеріали до вивчення видового складу присиснів та стьожкових черв'яків водноболотних птахів верхньої течії Дністра	97
І. К. Загайкевич, До вивчення поширення і біології вузькотілих златок роду <i>Agrilus</i> Curtis в УРСР	101
М. І. Черкащенко, Чисельність, добова активність та склад їжі гніздових птахів долини верхньої течії Дністра	112
М. П. Рудишин, Матеріали до вивчення миші жовтогорлої в західних областях УРСР	122
Павло Павлович Балабай	128

СОДЕРЖАНИЕ

Палеозоология

П. П. Балабай, К фауне цефаласпид подольской плиты	3
С. И. Пастернак, <i>Chlamys (Aequipecten) Wiśniowski</i> — новый вид из верхнемеловых отложений	11
С. П. Коцюбинский, Новые морфологические признаки в строении раковин иноцерамов	15
В. И. Гаврылишин, Распространение рядозубых пластинчатозябрых в сеноне Галицко-Волинской впадины	20

Ботаника

К. А. Малиновский, Влажность почв некоторых травянистых ассоциаций субальпийского пояса Карпат	32
В. Г. Колищук, К характеристике типов еловых и буковых лесов Карпат по влажности почвы	44
И. В. Вайнагий, Влияние периодического промораживания на прорастание семян некоторых травянистых растений Карпат	53
Г. Я. Ермаченко, Некоторые эколого-биологические особенности щучки дернистой (<i>Deschampsia caespitosa</i> (L.) P. V.) на Черногоре	62
В. М. Мельничук, Реликтовые местонахождения некоторых видов листовых мхов во Львовской области	69
К. О. Улична, Изменчивость видов рода <i>Dicranum</i> Hedw.	73

Зоология

В. И. Здун, Исследование личиночных форм <i>Digenea</i> в моллюсках Украинской ССР и смежных территорий	87
О. П. Кулаковская, Сезонные изменения у представителей семейства Caryophyllaeidae (Cestoda) в условиях западных областей УССР	93
Н. Н. Тищенко, К изучению тонкошеого цистицерка (<i>Cysticercus tenuicollis</i>) у сельскохозяйственных животных западных областей УССР	96
М. И. Сергиенко, Материалы к изучению видового состава сосальщиков и ленточных червей водноболотных птиц верхнего течения Днестра	100
И. К. Загайкевич, К изучению распространения и биологии узкотелых златок рода <i>Agrilus</i> Curt. в УССР	111
Н. И. Черкащенко, Численность, суточная активность и состав пищи гнездящихся птиц долины верхнего течения Днестра	120
М. П. Рудишин, Материалы к изучению мыши желтогорлой в западных областях УССР	127
Павел Павлович Балабай	128